

WSTĘP

[FOREWORD]

Zbiór prac *Między przeszłością a przyszłością. Książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków* stanowi wyraz uznania i wdzięczności dla Profesor Marii Kocójowej jako wszechstronnej badaczki książki i procesów bibliologicznych, organizatorki działalności badawczej i dydaktycznej w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, od wielu lat promującej biblioteki i informację, spajającej oraz integrującej profesjonalne środowisko polskie i międzynarodowe.

Na tom składają się studia i szkice autorstwa współpracowników, uczniów oraz przyjaciół Marii Kocójowej, z kraju i zagranicy. Różnorodność i liczebność zespołu autorów wpłynęła w znacznym stopniu na bogactwo przedmiotowe ofiarowanych prac oraz wielowymiarowość ujęć. Niemniej jednak w całym zespole tekstów można wyodrębnić grupy prac o pokrewnej tematyce, odzwierciedlających różne jej aspekty.

Teksty tworzące księgę zostały podzielone na pięć działów, obejmujących prace poświęcone Osobie i dziełu Profesor Marii Kocójowej, historii książki, bibliotek i bibliotekarstwa, współczesnym problemom bibliotekarstwa i informacji naukowej, komunikacji elektronicznej oraz bibliofilstwu.

W części odnoszącej się do *Osoby i dzieła Marii Kocójowej* scharakteryzowane zostały główne nurty Jej działalności. Dorobek naukowy Marii Kocójowej przedstawiła Krystyna Bednarska-Ruszejowa, wyodrębniając cztery podstawowe kręgi zainteresowań naukowych Badaczki: książka i procesy bibliologiczne oraz informacja naukowa w komunikacji społecznej, metodologia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, kształcenie w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce i za granicą, nowoczesne środki przekazu informacji. Dokumentację działalności badawczej stanowi zestawienie bibliograficzne prac opublikowanych przez Marię Kocójową w latach 1976–2006.

Działalność organizacyjną i zasługi związane z utworzeniem, a następnie wieloletnią pracą i kierowaniem ośrodkiem kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji w Uniwersytecie Jagiellońskim omówiła Agnieszka Korycińska-Huras.

Opis działalności Marii Kocójowej na rzecz integracji profesjonalnego środowiska bibliotekarskiego oraz nauczycieli akademickich informacji naukowej i bibliotekoznawstwa sporządził Piotr Lechowski.

Ta część książki zbiorowej zawiera także charakterystykę działalności Marii Kocójowej, opracowaną przez wieloletniego współpracownika dzisiejszego Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ (wcześniej Zakładu, a następnie Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Instytucie Filologii Polskiej UJ), przyjaciela Pani Profesor i pracowników Instytutu, wybitnego bibliotekoznawcy brytyjskiego prof. Franka N. Hogga.

W dziale *Z przeszłości książki, bibliotek i bibliotekarstwa* umieszczone zostały prace poświęcone losom książek i księgozbiorów – Barbary Bieńkowskiej oraz Ireny Gruchały, funkcji oświatowej książki na przestrzeni wieków – Aliny Fitowej oraz Urszuli Perkowskiej, roli książki w integrowaniu środowisk lokalnych w różnych okresach historycznych – Marii Judy oraz Andrzeja Linerta, dziejom i funkcjom ilustracji w czasopiśmie – Małgorzaty Komzy, dziejom bibliotekarstwa w Polsce – Piotra Lechowskiego, a także teoretykom bibliografii i nauki o książce – Anny Żbikowskiej-Migoń oraz Aušry Navickienė.

W dziale *Informacja naukowa i bibliotekarstwo dzisiaj* skupione są studia dotyczące wybranych aspektów działalności różnych typów bibliotek oraz oceny jakości bibliotek, a wśród nich katalog problemów badawczych związanych z problematyką współczesnych bibliotek szkolnych, sporządzony przez Marcina Drzewieckiego, meandry komputeryzacji bibliotek na przykładzie Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, przedstawione przez ks. Jana Bednarczyka i Władysława Szczęcha, ocena możliwości współpracy samorządów lokalnych i bibliotek publicznych w świetle rozważań Anny Sitarskiej, a także przegląd i charakterystyka narzędzi do oceny jakości pracy biblioteki szkolnej, opracowany przez Elżbietę Barbarę Zybert.

Kolejną grupę opracowań związanych z tytułową problematyką działu stanowią studia dotyczące współczesnych problemów zawodu bibliotekarza. Perspektywy profesji bibliotekarskiej we współczesnym społeczeństwie informacyjnym przedstawiła Maria Próchnicka.

W kontekst zagadnień odpowiedzialności bibliotekarzy i pracowników informacji przed społeczeństwem informacyjnym wpisuje się także artykuł Paula Sturgesa, w którym omówiony został model bibliotekarza aktywnego społecznie.

Rozwojowi informacji naukowej i poszerzaniu obszarów badawczych w tej dyscyplinie, stanowiącemu rezultat wzrostu znaczenia informacji we wszystkich sferach życia społecznego, poświęciła uwagę Barbara Kamińska-Czubała. W tym kontekście przedstawiła ona problematykę zachowań informacyjnych człowieka w życiu codziennym. Z kolei Irene Wormell zajęła się metodologią informacji naukowej, omawiając perspektywy wykorzystania metody bibliometrycznej w połączeniu ze współczesnymi sposobami wizualizacji rezultatów analizy.

Przyszłość instytucji książki oraz działalności informacyjnej wpisana jest w rozwój *kommunikacji elektronicznej*. Ta wieloaspektowa problematyka stanowi spoiwo następnego działu tematycznego książki.

Autorzy tekstów skupili uwagę m.in. na zagadnieniach dostępności i współużytkowania przez uczonych zasobów elektronicznych, zarówno w zakresie informacji o prowadzonych badaniach, jak i wyników badań oraz zdalnego udostępniania urządzeń laboratoryjnych. W tym nurcie rozważań mieszczą się prace: Rafaela Balla – o konieczności nowego modelu komunikacji naukowej w kontekście idei *Open Access* i określenia roli bibliotek w tym modelu oraz Sabiny Cisek i Małgorzaty Janiak, poświęcone rozwiązaniom praktycznym w tym zakresie.

W dziale *Komunikacja elektroniczna* zamieszczone są także prace odnoszące się do zagadnień uporządkowania i integrowania zasobów sieciowych – Marka Nahotki, a także wykorzystania narzędzi i zasobów sieciowych – Wandy Pindlowej oraz Barbary Mauer-Górskiej. Zaprezentowane zostały metody i wyniki badań różnych aspektów komunikacji naukowej w sieci: analiza form e-obecności instytucji naukowych – w studiach Krystyny Bednarskiej-Ruszej i Marty Skalskiej-Zlat, użyteczności indywidualnych stron WWW badaczy – w pracy Remigiusza Sapy.

Autorzy – Tomasz Goban-Klas, Małgorzata Jaskowska, Ian M. Johnson oraz Ryszard Tadeusiewicz – podnoszą również w odrębnych tekstach problemy wpływu technologii cyfrowych na rozwój i przemianę książki i jej instytucji – bibliotek i wydawnictw.

W tomie dedykowanym Profesor Marii Kocójowej nie mogło zabraknąć tekstów o tematyce bibliofilskiej. Jest ona przecież członkiem Zakonu i Drugiej Kapituły Orderu Białego Kruka i piastuje w Zakonie godność Damy Książki.

W anegdotycznej formie opisał dzieje *bibliofilstwa* w Polsce w okresie zaborów Julian Dybiec. Swoistą kontynuację tej tematyki stanowi rozprawa Janusza Dunin-Horkawicza, poświęcona losom polskiego ruchu bibliofilskiego od zakończenia II wojny światowej po czasy współczesne. Obok tych przeglądowych prac ulokowała się rozprawka o charakterze przyczynkarskim, przedstawiająca dzieje współpracy Józefa Serugi, bibliotekarza Braniczych i Tarnowskich, z Towarzystwem Miłośników Książki w Krakowie w okresie międzywojennym, autorstwa Agnieszki Długosz.

Warto sobie uzmysłowić, jak ściśle problematyka prac opublikowanych w niniejszym tomie jest sprzężona z zainteresowaniami naukowymi i dokonaniem Marii Kocójowej, która niejednokrotnie przyczyniła się do postawienia, zbadania i rozstrzygnięcia licznych zagadnień pokrewnych i szczegółowych, związanych z tu omawianymi. Będę wyrazicielką intencji zespołu autorów książki, dziękując Profesor Marii Kocójowej za wkład w rozwój dyscypliny, inicjowanie nowych kierunków badań, inspirowanie młodych pracowników i opiekę naukową nad nimi oraz promowanie polskiego bibliotekoznawstwa i informacji naukowej poza granicami kraju.